

Грађанскоправна одговорност за проузроковану штету

Доцент др Катарина Доловић Бојић
4.11.2019.

Грађанскоправна одговорност за штету

- ▶ Чл. 16 Закона о облигационим односима
- ▶ Начело забране проузроковања штете
- ▶ „Свако је дужан да се уздржи од поступка којим се другом може проузроковати штета.“
- ▶ Проузроковање штете је извор облигационог односа, тј. правно релевантна чињеница чијим наступањем настаје обавеза накнаде штете. Поверилац и дужник у облигационом односу насталом проузроковањем штете немају никакав заједнички циљ, већ су њихови интереси супротстављени – један потражује накнаду штете, а други је дужник накнаде штете.

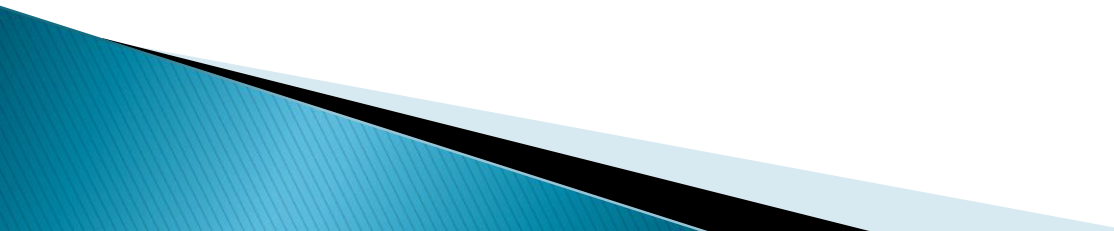
Субјекти одштетноправног односа

- ▶ Проузроковање штете ствара одштетноправни однос, тј. облигациони однос чију суштину чини обавеза накнаде штете; однос између оштећеног и одговорног лица (штетника или трећег лица).
- ▶ Поверилац је лице које је претрпело штету – оштећени;
- ▶ Дужник је по правилу лице које је штету проузроковало – штетник; изузетно дужник накнаде штете може бити лице које није штету проузроковало, али правни поредак сматра оправданим да оно буде одговорно за њу.

Основ (разлог) одговорности за штету

- ▶ У основу се налази одговор на питање зашто је неко одговоран за штету, зашто неко постаје дужник накнаде штете, односно зашто штету не сноси оштећени (ималац повређеног имовинског добра или лице чији је интегритет личности повређен), већ се коначне последице штете преваљују на одговорно лице (штетника или треће лице).
- ▶ Основи одговорности (постављени алтернативно – довољан је само један да би настала одговорност за штету):
  - ▶ кривица;
  - ▶ створени, одржавани или контролисани ризик од наступања штете;
  - ▶ правичност.

Врсте одговорности за штету

- ▶ Према основу одговорности: субјективна одговорност, објективна одговорност, одговорност по основу правичности.
  - ▶ Према природи повређене правне норме: уговорна и вануговорна.
  - ▶ Према томе за чије се радње одговара: одговорност за своје и одговорност за туђе радње.
-

Услови одговорности за штету

- ▶ Правне чињенице које морају да постоје да би неко одређено лице било дужно да надокнади штету која је проузрокована оштећеном лицу. Уколико нема услова за одговорност, оштећени ће сносити коначне последице проузроковане штете.
- ▶ Општи услови: штета и узрочност (узрочно–последична веза између радње или пропуштања штетника и настанка штете); њихово постојање је нужно за наступање сваке врсте одговорности.
- ▶ Посебни услови: кривица је претпоставка само субјективне, а не и објективне одговорности; спорно је да ли се противправност сматра посебним условом код субјективне одговорности; савремено одштетно право сматра кривицу јединим посебним условом.

Општи услови – штета

- ▶ Штета – нужан услов грађанскоправне одговорности; ЗОО не даје дефиницу штете, али одређује њене врсте. Под штетом се подразумева „умањење нечије имовине (обична штета) и спречавање њеног увећања (измакла корист), као и доношење другом физичког или психичког бола или страха (нематеријална)“.
- ▶ Имовинска и неимовинска штета – с обзиром на врсту повређеног добра; имовинска подразумева повреду неког имовинског добра (добра које се за новац могу прибавити, која имају тржишну вредност, која сви могу имати), а неимовинска повреду неког неимовинског, личног добра (нису у промету, немају тржишну вредност, трећа лица немају интерес, имају само вредност за њиховог имаоца).
- ▶ Имовинска штета је повреда онога што оштећени има, а неимовинска повреда онога што оштећени јесте.

Имовинска штета

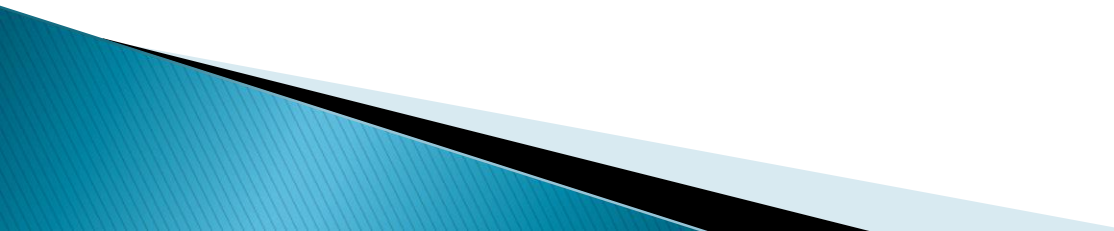
- ▶ Имовинска штета: стварна штета и измакла корист; у зависности од тога да ли штета погађа имовину оштећеног лица која постоји у тренутку проузроковања штете или његову будућу имовину, тј. онај део имовине за који се очекује да ће га оштећено лице стећи у будућности.
- ▶ 1. стварна штета – вредност за коју је оштећени постао сиромашнији.
- ▶ 2. измакла корист – пропуштање стицања очекиване користи, очекиваног увећања имовине; према објективним мерилима, а не субјективним очекивањима.

Неимовинска штета

- ▶ – састоји се у претрпљеном физичком болу (у случају телесне повреде, хируршке интервенције), душевном болу (душевној патњи услед смрти блиског лица, наружености, повреде части и угледа) или страху.

Општи услови – узрочност

- ▶ За штету одговара онај ко је својим понашањем, радњом или пропуштањем, променио редован ток ствари и својим деловањем погоршао имовинско стање другог лица или повредио интегритет његове личности.
  - ▶ ЗОО узрочност не дефинише.
-

Субјективна одговорност

- ▶ Кривица је негативна вредносна оцена човековог вољног понашања; израз је друштвеног прекора према штетнику који се није понашао онако како се то од њега очекивало, при чему је одлуку да се не понаша у складу са друштвеним очекивањима донео слободно и био способан да схвати значај последица својих радњи и да управља својим поступцима.
- ▶ Према томе шта је тачно предмет друштвеног прекора, да ли штетниково ментално стање (његова зла или слаба воља) или његов поступак, разликујемо субјективно и објективно мерило кривице.

Кривица као основ и услов субјективне одговорности

- ▶ Субјективно мерило: настало под утицајем доктрине кривичног права; заснива се на потреби да се изврши друштвени прекор штетникове слабе или зле воље; тиче се умног понашања штетника, подразумева испитивање психичког односа штетника према својој радњи и њеним последицама.
- ▶ Кривица се схвата као психички факт, а њени појавни облици су умишљај и нехат.

Кривица као основ и услов субјективне одговорности

- ▶ Објективно мерило – кривица као социјални факт; не утврђује се стање свести и воља штетника већ се испитује његов поступак, то јест упоређује се његов поступак са очекивањима друштва о томе какав је тај поступак требало да буде.
- ▶ Облици кривице: најлакша, обична и груба непажња; намера.
- ▶ Претпоставка кривице и код уговорне и код вануговорне одговорности;
- ▶ Претпоставља се само обична непажња, док се груба непажња и намера морају доказати.

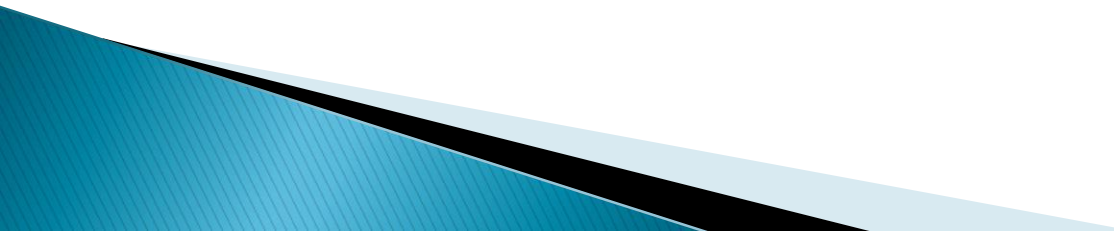
Објективна одговорност

- ▶ Одговорност за штету без обзира на кривицу; кривица није ни основ ни услов одговорности; кривица одговорног лица није правно релевантна.
- ▶ Основ одговорности: створени, одржавани или контролисани ризик; повећана опасност од настанка штете; стицање користи од обављања делатности од које потиче повећана опасност од наступања штете.
- ▶ Доказује се постојање штете; узрочност се претпоставља, тачније довољно је само учинити вероватним да је штета настала од опасне ствари или опасне делатности.

Опасна ствар и опасна делатност

- ▶ Опасна ствар је ствар која представља повећану опасност од настанка штете својим постојањем, својствима, због свог положаја или постаје опасна употребом. Одговорно лице је ималац ствари.
- ▶ Опасна делатност јесте људска активност која представља повећану опасност од штете и онда када је обавља разуман и пажљив човек. Одговорно лице је лице које обавља опасну делатност.

Одговорност за другог

- ▶ 1. одговорност за штету коју проузрокују лица која због душевне болести или заосталог умног развоја нису способна за расуђивање;
  - ▶ 2. одговорност родитеља за штету коју проузрокује њихово дете за време док се налази под родитељским старањем;
  - ▶ 3. одговорност другог лица за малолетника и посебна одговорност родитеља...
-

Одговорност по основу правичности

- ▶ Корекција правила субјективне одговорности;
- ▶ Основ одговорности је правичност.
- ▶ Подразумева:
  - ▶ 1. накнаду штете од деликтно неспособног лица (то ће ређе бити малолетник, а чешће пунолетно деликтно неспособно лице);
  - ▶ 2. накнада штете од родитеља малолетника способног за расуђивање.